

SAMARQAND VILOYATIDA INVESTITSION-QURILISH JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA AMALIY NATIJALARI

Abduvaliyev Bekzod

Mirzo Ulug'bek nomidagi

Samarqand davlat arxitektura qurilish universiteti

ORCID: 0009-0001-2960-3273

bekzodabduvaliyev9191@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada Samarqand viloyatida investitsion-qurilish jarayonlarining holati, mavjud muammolar va ularni hal qilish yo'llari tahlil qilingan. Viloyatda urbanizatsiya, infratuzilma modernizatsiyasi va sanoat zonalarini kengaytirish borasida olib borilayotgan chora-tadbirlar asosida investitsion muhitni yaxshilashning ustuvor yo'nalishlari aniqlangan. Shuningdek, xorijiy tajribalar asosida zamonaviy qurilish boshqaruvi mexanizmlarini joriy etish, davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish va raqamli texnologiyalarni keng qo'llash orqali samaradorlikni oshirish imkoniyatlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: investitsion muhit, qurilish sohasi, infratuzilma, davlat-xususiy sheriklik, raqamli boshqaruv, loyiha samaradorligi.

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ПРАКТИЧЕСКИЕ РЕЗУЛЬТАТЫ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННО-СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ В САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ

Абдувалиев Бекзод

Самаркандский государственный архитектурно-строительный
университет имени Мирзо Улугбека

Аннотация. В данной статье анализируется состояние инвестиционно-строительных процессов в Самаркандской области, существующие проблемы и пути их решения. На основе принимаемых в регионе мер по урбанизации, модернизации инфраструктуры и расширению промышленных зон определены приоритетные направления улучшения инвестиционного климата. Также на основе зарубежного опыта обоснованы возможности внедрения современных механизмов управления строительством, укрепления государственно-частного партнерства и повышения эффективности за счет широкого использования цифровых технологий.

Ключевые слова: инвестиционный климат, строительный сектор, инфраструктура, государственно-частное партнерство, цифровое управление, эффективность проекта.

PRIORITY DIRECTIONS AND PRACTICAL RESULTS OF THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT AND CONSTRUCTION PROCESSES IN THE SAMARKAND REGION

Abduvaliyev Bekzod

*Samarkand State University of Architecture and
Civil Engineering named after Mirzo Ulugbek*

Abstract. *This article analyzes the state of investment-construction processes in Samarkand region, existing problems and ways to solve them. Based on the measures taken in the region for urbanization, modernization of infrastructure and expansion of industrial zones, priority areas for improving the investment climate are identified. Also, based on foreign experience, the possibilities of introducing modern construction management mechanisms, strengthening public-private partnerships and increasing efficiency through the widespread use of digital technologies are substantiated.*

Keywords: *investment climate, construction sector, infrastructure, public-private partnership, digital management, project efficiency.*

Kirish.

Hozirgi bosqichda O'zbekiston Respublikasining barcha hududlarida bo'lgani kabi, Samarqand viloyatida ham investitsion va qurilish jarayonlarining ahamiyati ortib bormoqda. Bu viloyat mamlakatning yirik turistik, sanoat va madaniy markazlaridan biri sifatida iqtisodiy salohiyati yuqori hududlardan biri sanaladi. Ayniqsa, oxirgi yillarda olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar natijasida viloyatda ko'plab yirik infratuzilmaviy, sanoat va ijtimoiy obyektlar qurilishi yo'lga qo'yilmoqda.

Investitsion muhitni yaxshilash, investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, yer resurslaridan oqilona foydalanish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish Samarqand viloyatida barqaror qurilish siyosatining asosiy tarkibiy qismlariga aylanmoqda. Shu bilan birga, bu sohada hali hanuz hal etilishi zarur bo'lgan muammolar mavjud: byurokratik to'siqlar, infratuzilmadagi nomutanosibliklar, kadrlar tanqisligi va raqamli texnologiyalarni yetarlicha joriy qilmaslik - ularning ayrimlaridandir.

Shu munosabat bilan mazkur maqola doirasida Samarqand viloyatida investitsion-qurilish jarayonlarini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari aniqlanadi, mavjud holat chuqur tahlil qilinadi va amaliy takliflar ishlab chiqiladi. Maqola, shuningdek, xorijiy ilg'or tajribalarni o'rganish asosida viloyatda zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini joriy qilish imkoniyatlarini ham ko'rib chiqadi.

Adabiyotlar sharhi.

O'zbekistonlik olimlar tomonidan oxirgi yillarda investitsion muhit, qurilish sohasi va davlat-xususiy sheriklik masalalari bo'yicha ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Jumladan, Xolbo'tayev (2021) o'zining "Davlat-investor hamkorligi asoslari va amaliyoti" nomli monografiyasida O'zbekistonda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) tamoyillari, ularning huquqiy asoslari va iqtisodiy samaradorligi haqida atroflicha fikr bildiradi. Muallif DXSh loyihalarining qurilish sohasidagi ahamiyatini alohida ta'kidlab, xususiy sektorni jalb etish orqali byudjetga yuk kamayishini, loyiha natijadorligining ortishini asoslab bergan.

Iqtisodchi olim Abdullayev (2020) investitsion muhitni yaxshilash masalasiga e'tibor qaratgan holda, Samarqand viloyatining iqtisodiy imkoniyatlari, hududiy infratuzilma salohiyati va xorijiy investitsiyalar oqimi tahliliga alohida urg'u bergan. Uning fikricha, samarali investitsion siyosat yuritilishi uchun birinchi navbatda, erkin iqtisodiy zonalarini rivojlantirish, kommunikatsiya tarmoqlarini takomillashtirish va mahalliy hokimiyatlar bilan investorlar o'rtasida ochiq muloqot tizimini yo'lga qo'yish zarur.

Shuningdek, Nazarov (2019) o'z izlanishlarida qurilish jarayonlarini boshqarish tizimini isloh qilish, normativ-huquqiy bazani soddalashtirish va loyiha hujjatlarining raqamlashtirilishini taklif etgan. U qurilishda byurokratik kechikishlar, tender jarayonlaridagi noaniqliklar va monitoringning sustligi muammolarini ilmiy asosda yoritgan.

Raximov va Yoqubov (2022) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda zamonaviy raqamli texnologiyalar - xususan, BIM (Building Information Modeling) va GIS (Geoinformatsion tizimlar) asosida qurilish jarayonlarini boshqarish bo'yicha ilg'or yondashuvlar O'zbekiston sharoitida qanday qo'llanilishi mumkinligi tahlil qilingan. Ularning fikricha, BIM texnologiyasi yordamida qurilishdagi xarajatlar, vaqt va sifat ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilanadi, ammo bu texnologiyani joriy etish uchun malakali kadrlar, texnik baza va qonunchilikda moslashuvchan yondashuvlar talab etiladi.

Yana bir muhim ilmiy manba – Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi huzuridagi tahliliy hisobotlar bo'lib, ular orqali O'zbekistonda, jumladan, Samarqand viloyatida amalga oshirilayotgan yirik qurilish loyihalari, ularning moliyalashtirish manbalari va amalga oshirish mexanizmlari haqida muhim statistik va analitik ma'lumotlar taqdim etilgan. Ushbu hisobotlarda xususan, DXSh asosidagi loyiha portfellarining soni, qiymati va yo'nalishlari, shuningdek, ularning monitoring tizimi to'g'risida ma'lumotlar mavjud (Yillik tahliliy hisobotlar, 2021–2023).

Abduraxmonov (2023) esa o'zining maqolasida Samarqand viloyatida turizm va xizmatlar sohasi uchun zarur infratuzilmani rivojlantirishga yo'naltirilgan qurilish loyihalari haqida fikr bildiradi. Unga ko'ra, investitsiyalarni jalb qilishda faqat iqtisodiy omillar emas, balki ijtimoiy omillar – jumladan, mahalliy aholi bilan muvofiqlashtirish, ekologik barqarorlik, hamda axborot ochiqligi kabi mezonlar ham muhim hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotda Samarqand viloyatida investitsion-qurilish jarayonlarini rivojlantirish yo'nalishlarini aniqlashda tizimli, qiyosiy, statistik va kontent-tahlil metodlaridan foydalanildi. Avvalo, viloyatdagi qurilish sohasining holati va dinamikasi rasmiy statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Qiyosiy tahlil orqali boshqa viloyatlar va mavjud normativ hujjatlar bilan solishtirma baholar berildi.

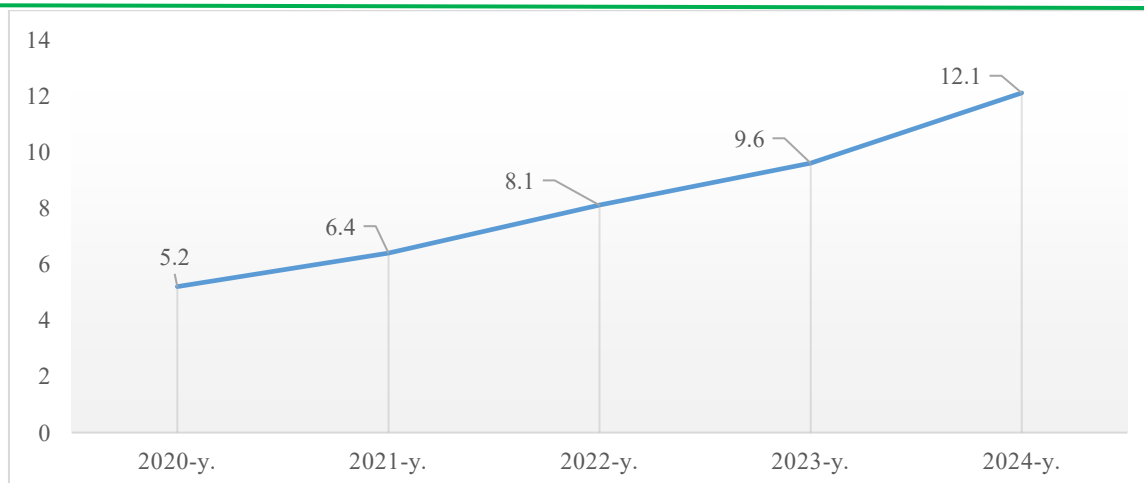
Shuningdek, soha mutaxassislari va amaliyotchilar fikrlariga asoslangan ekspert baholash usuli orqali muammolar va takliflar shakllantirildi. Kontent-tahlil orqali O'zbekistonlik olimlarning ishlarida keltirilgan nazariy va amaliy yondashuvlar o'rganilib, ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar.

Samarqand viloyatida 2020-2024-yillar davomida qurilish sohasi jadal sur'atlar bilan rivojlanib, bu jarayon umumiy investitsion faollikning ortib borayotganidan dalolat beradi. Tahlil qilinayotgan besh yillik davr mobaynida qurilish ishlari hajmi 5,2 trln. so'mdan 12,1 trln. so'mgacha oshib, jami 41,4 trln. so'mni tashkil etgan. Bu ko'rsatkich qurilish sektorining viloyat iqtisodiyotida tutgan o'rni tobora ortib borayotganini anglatadi.

Yillik o'sish sur'atlariga nazar solsak, eng yuqori o'sish 2024-yilda qayd etilgan bo'lib, bu yilda qurilish ishlari hajmi 2023-yilga nisbatan 2,5 trln. so'mga ortgan. Bu holat viloyatda 2023-2024-yillarda yirik infratuzilma loyihalari, ijtimoiy obyektlar (maktab, shifoxona, yo'llar) qurilishi va xususiy sektor ishtirokining faollashgani bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

2021-yildan 2022-yilgacha bo'lgan davrda o'sish 1,7 trln. so'mni tashkil etib, bu 32,8% lik yillik o'sishga teng. Bu davrda qurilish faoliyatida EPC (Engineering-Procurement-Construction) asosidagi yondashuvlar va tender tizimlarining raqamlashtirilgani muhim rol o'ynagan.

1-rasm. Samarqand viloyatida 2020–2024-yillardagi qurilish ishlari hajmi (trln. so'mda)

Umuman olganda, qurilish hajmining bunday izchil o'sib borishi viloyatda:

- sarmoya muhitining yaxshilangani,
- davlat va xususiy sektorlar o'rtasida hamkorlikning kuchaygani,
- infratuzilma modernizatsiyasi va aholining uy-joyga bo'lgan talabining oshgani

bilan izohlanadi.

Biroq o'sish barqaror bo'lishi uchun qurilishda:

- innovatsion texnologiyalarni joriy etish,
- resurslardan oqilona foydalanish,
- kadrlar malakasini oshirish muhim omillar sifatida qolmoqda.

2020-2024-yillar davomida Samarqand viloyatida investitsion faollik bosqichma-bosqich ortib, jami investitsiyalar hajmi 36250 mlrd. so'mni tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkichlar viloyatning iqtisodiy va qurilish salohiyatida sezilarli o'zgarishlar ro'y berganini anglatadi.

Tahlil davomida investitsiyalarning ikki asosiy manbasi – davlat investitsiyalari va xususiy sektor investitsiyalari dinamikasi alohida ko'rib chiqildi.

Davlat investitsiyalarining hajmi 2020-yilda 3100 mlrd. so'mni tashkil qilgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 8228 mlrd. so'mga yetgan. Bu esa besh yillik davrda davlat investitsiyalari hajmining 2,6 baravarga oshganini ko'rsatadi. Umumiy hisobda 5 yil davomida jalb etilgan davlat sarmoyasi 24828 mlrd. so'mga teng bo'lib, bu umumiy investitsiyalarning 68,5 foizini tashkil etgan.

1-jadval

Samarqand viloyatida 2020–2024 yillardagi Investitsiyalar hajmi (davlat va xususiy – mlrd. so'mda)

Yil	Davlat investitsiyasi	Xususiy investitsiya	Umumiy hajm
2020-y.	3 100 mlrd.	1 250 mlrd.	4 350 mlrd.
2021-y.	3 600 mlrd.	1 650 mlrd.	5 250 mlrd.
2022-y.	4 700 mlrd.	2 050 mlrd.	6 750 mlrd.
2023-y.	5 200 mlrd.	2 600 mlrd.	7 800 mlrd.
2024-y.	8 228 mlrd.	3 872 mlrd.	12 100 mlrd.
Jami	24 828 mlrd.	11 422 mlrd.	36 250 mlrd.

Bu holat viloyatda infratuzilma loyihalari (yo'l, elektr tarmoqlari, ijtimoiy obyektlar) uchun ajratilayotgan mablag'larning salmoqli ekanidan dalolat beradi. Davlatning yuqori investitsion faolligi, ayniqsa 2023-2024-yillarda, yirik strategik loyihalarning boshlanganidan dalolat beradi.

Xususiy investitsiyalarning hajmi 2020-yilda 1250 mlrd. so'm bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 3872. mlrd so'mga yetgan. Bu 5 yillik davrda xususiy sarmoyaning qariyb 3,1 barobarga oshganini ko'rsatadi. Umumiy davr davomida kiritilgan xususiy investitsiyalar hajmi 11422 mlrd. so'mni tashkil qilgan.

Bu tendensiya xususiy sektorning investitsion muhitga bo'lgan ishonchi oshib borayotganini, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida xususiy mulk va tadbirkorlik muhofazasining mustahkamlanayotganini anglatadi.

2-jadval

Samarqand viloyatida 2020–2024 yillardagi qurilgan ijtimoiy obyektlar soni (maktab, bog'cha, shifoxona)

Yil	Maktab (ta)	Bog'cha (ta)	Shifoxona (ta)
2020-y.	12	8	5
2021-y.	17	10	6
2022-y.	23	14	7
2023-y.	28	16	9
2024-y.	35	20	11
Jami	115	68	38

Samarqand viloyatida 2020-2024-yillar davomida qurilgan ijtimoiy infratuzilma obyektlari – maktablar, maktabgacha ta'lim muassasalari (bog'chalar) va tibbiyot muassasalari (shifoxonalar) sonida sezilarli o'sish kuzatildi. Mazkur obyektlar sonining yildan-yilga ortib borishi viloyatda ijtimoiy infratuzilmaning kengayib borayotganidan dalolat beradi hamda aholining ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan samarali investitsiya va qurilish siyosatining natijasidir.

2020-yilda viloyatda atigi 12 ta umumta'lim maktabi qurilgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2024-yilda 35 taga yetgan. Besh yillik davrda jami 115 ta yangi maktab qurilib foydalanishga topshirilgan. Bu esa yillik o'rtacha 23 ta yangi maktab barpo etilganini bildiradi. Ushbu dinamik o'sish, bir tomondan, viloyatdagi demografik o'sish va ta'limga bo'lgan talabning oshayotganini, ikkinchi tomondan esa ta'lim infratuzilmasini kengaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolayotganini ko'rsatadi.

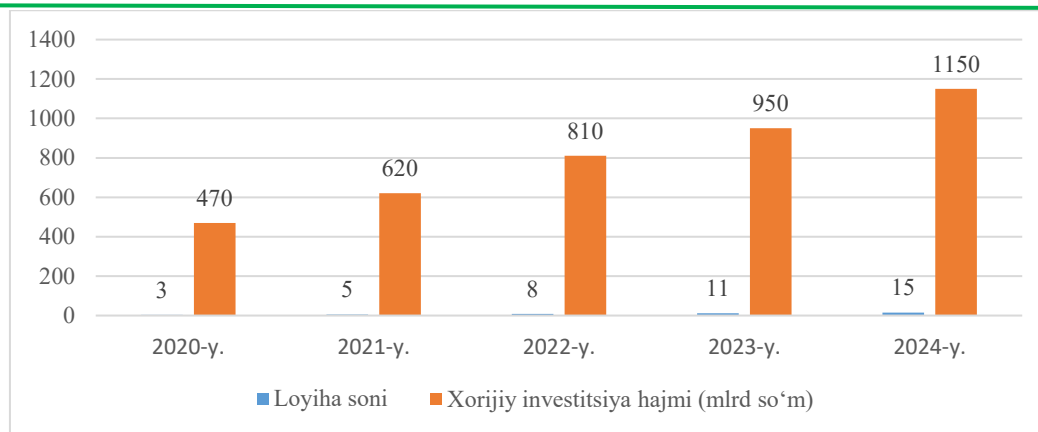
Maktabgacha ta'lim muassasalari soni ham izchil ravishda ortib borgan. 2020-yilda 8 ta yangi bog'cha qurilgan bo'lsa, 2024-yilda ularning soni 20 taga yetgan. 5 yil davomida jami 68 ta yangi bog'cha barpo etilgan bo'lib, bu yilga o'rtacha 13–14 ta bog'chaning foydalanishga topshirilganini anglatadi. Bu jarayon maktabgacha ta'lim qamrovini kengaytirish, ijtimoiy xizmatlar sifati va qulayligini oshirishga xizmat qiladi.

Sog'liqni saqlash sohasida ham faol qurilish ishlari olib borilgan. 2020-yilda 5 ta shifoxona foydalanishga topshirilgan bo'lsa, bu raqam 2024-yilda 11 taga yetgan. Jami 38 ta yangi tibbiyot muassasasi qurilgan bo'lib, bu yilga o'rtacha 7-8 ta yangi shifoxonaning ochilganini anglatadi. Bu esa aholining birlamchi va ixtisoslashtirilgan tibbiy xizmatlarga bo'lgan ehtiyojini qondirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

So'nggi besh yillikda Samarqand viloyatida xorijiy investitsiyalar ishtirokida amalga oshirilgan investitsion loyihalar soni va hajmida izchil o'sish kuzatilmoqda. Ushbu holat viloyatning investitsiyaviy jozibadorligi oshib borayotganidan dalolat beradi va bu borada olib borilayotgan institutsional islohotlarning amaliy samarasini ko'rsatadi.

2020-yilda viloyatda atigi 3 ta xorijiy investitsiya ishtirokidagi loyiha amalga oshirilgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 15 taga yetgan. Besh yillik davr mobaynida jami 42 ta loyiha ro'yobga chiqarilgan. Bu yilga o'rtacha 8–9 ta loyihaning xorijiy investorlar bilan hamkorlikda amalga oshirilganini anglatadi.

2-rasm. Xorijiy investitsiya loyihalari soni va hajmi

Loyihalar sonidagi bu izchil o'sish, bir tomondan, Samarqand viloyatining transport-logistika imkoniyatlari, sanoat salohiyati va turizm infratuzilmasining rivojlanayotganligi bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan, huquqiy va iqtisodiy islohotlarning investorlarga qulay muhit yaratganini ko'rsatadi.

Xuddi shunday, xorijiy investitsiyalarning hajmi ham yil sayin ortib bormoqda. 2020-yilda 470 mlrd. so'm xorijiy investitsiya jalb qilingan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2024-yilda 1 150 mlrd. so'mga yetgan. Umumiy besh yillik davrda jami 4 000 mlrd. so'm miqdoridagi xorijiy kapital investitsiyalarga yo'naltirilgan. Bu o'sishning barqaror tendensiyaga ega bo'lishi viloyatda sanoat, infratuzilma, agrosanoat va turizm sohalarida xorijiy hamkorlik asosida olib borilayotgan faoliyatning kengayib borayotganini bildiradi.

Xulosa va takliflar.

O'rganilgan ma'lumotlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, Samarqand viloyatida 2020-2024-yillarda investitsion va qurilish faoliyati sezilarli darajada faollashgan. Qurilish ishlari hajmi 5 yilda 41,4 trln. so'mga yetib, ikki martadan ko'proq o'sishga erishilgan. Davlat va xususiy sektor investitsiyalari hajmi ham mutanosib tarzda ortgan: davlat sarmoyasi 24,8 trln. so'mni, xususiy investitsiyalar esa 11,4 trln. so'mni tashkil etgan. Bu esa viloyatda davlat-xususiy sheriklik tamoyillari faol amaliyotga kirib kelganidan dalolat beradi.

Ijtimoiy obyektlar – maktablar, bog'chalar va shifoxonalar soni yildan-yilga ortib borgan bo'lib, bu aholining sifatli xizmatlarga bo'lgan ehtiyojini ta'minlashda muhim rol o'ynadi. Jumladan, 5 yilda 115 ta maktab, 68 ta bog'cha va 38 ta shifoxona qurilgan.

Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi loyihalar soni 3 tadan 15 tagacha oshgan, jami 42 ta loyiha va 4 000 mlrd. so'm sarmoya jalb qilingan. Bu viloyatning global investitsion makondagi ishtirokini mustahkamlab, iqtisodiy ko'rsatkichlarga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Adabiyotlar /Jumepamypa/Reference:

Abdullayev I.M. (2020). Hududiy investitsion muhitni rivojlantirishda infratuzilmaning roli. "Iqtisodiyot va ta'lim" jurnali, №4.

Abduraxmonov U. (2023). Samarqand viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirishning qurilish salohiyati. "Ijtimoiy fanlar" jurnali, №1.

Nazarov N.N. (2019). Qurilish jarayonlarini boshqarishda normativ-huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish. "O'zbekiston iqtisodiyoti" jurnali, №3.

Raximov T., Yoqubov Sh. (2022). Raqamli texnologiyalar asosida qurilish jarayonlarini boshqarish. "Texnika va iqtisodiyot" jurnali, №2.

Xolbo'tayev M. (2021). Davlat-investor hamkorligi asoslari va amaliyoti. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.

Yillik tahliliy hisobotlar (2021–2023). Qurilish va uy-joy kommunal xo'jaligi vazirligi.